

Kampanja: Da li vam je pozNATO?

Kako NATO funkcioniše?

Kako se donose odluke u NATO-u?



Kada se radi o donošenju odluka, NATO poznaje samo jedno načelo – načelo konsenzusa, i ono se primjenjuje u okviru čitavog Saveza. To znači da, bez obzira na to koliko je članica „mala“ ili „velika“ na bilo koji način, svaka od njih ne samo da učestvuje u donošenju odluke, već odluku nije moguće donijeti dok je svaka od članica ne podrži. U najvećoj mjeri, princip konsenzusa korespondira sa NATO-ovom temeljnom filozofijom i principom – principom kolektivne odbrane oličenim u osnivačkom aktu, Vašingtonskom ugovoru, odnosno njegovom članu 5 u kojem se kaže da su „stranke saglasne da će se oružani napad na jednu ili više njih

u Evropi ili u Sjevernoj Americi smatrati napadom na sve njih...“ Kako NATO, kao najveći i najmoćniji vojnopolitički savez na svijetu, smije sebi priuštiti luksuz donošenja odluka konsenzusom, a da on u nekom kritičnom momentu ne postane prepreka za donošenje brze i ispravne odluke koju situacija može da nalaže?

Smije, i to bez bojazni, a zašto je tako, odgovor leži u NATO-ovom tzv. konzultativnom postupku.

Šta je KONZULTATIVNI POSTUPAK

U osnovi, konzultativni postupak podrazumijeva redovna i konstatna politička i vojna savjetovanja koja prethode donošenju odluka. Ovakva vrsta funkcionisanja NATO-a ustoličena je od njegovog samog osnivanja, kada se Vijeće prvi put sastalo u septembru 1949. godine.

Ključna stvar do koje dovodi konzultativni postupak je da u svakom trenutku, svaka država u okviru Saveza u potpunosti bude obaviještena o ukupnoj politici, namjerama svake pojedinačne države, te, na kraju, o procesima i dešavanjima koji su relevantni za NATO kao takav. Na dnevnom redu nalaze se konstantno kako unutrašnja pitanja tako i zbivanja izvan NATO područja koja bi mogla imati potencijalne implikacije za Savez.

Konzultativni mehanizmi NATO-a uvijek su dostupni članicama, koje one opet opsežno koriste s ciljem da u svakoj vrsti okolnosti mogu pravovremeno utvrditi područja gdje bi se, u interesu sigurnosti i stabilnosti, mogla poduzeti koordinirana akcija. Kontinuitet konzultativnog postupka koji se odvija kako na formalnoj tako i na neformalnoj ravni, pored ostalog, omogućava intenzivan rad u kratkom vremenskom razdoblju na pitanjima posebne važnosti ili hitnosti, pri čemu njegov temeljni oblik obuhvaća jednostavnu razmjenu informacija i mišljenja. Konstantna informisanost i kontinuirano usaglašavanje mišljenja i stavova po tekućim pitanjima, dakle, umnogome olakšavaju brzo postizanje konsenzusa kada dođe do momenta donošenja odluka, te, s tim u vezi, i brzog zajedničkog djelovanja. Kada se odluka donese, ona predstavlja zajednički stav svih zemalja koje sudjeluju u potpunoj provedbi te odluke. Načelo konzultativnog postupka primjenjuje se na svim nivoima Saveza, a glavne institucije za razvoj politike i samo donošenje odluka su Sjevernoatlantsko vijeće (North Atlantic Council), Odbor za obrambeno planiranje (Defence Planning Committee) i Skupina za nuklearno planiranje (Nuclear Planning Group). Odluke koje je donosi svako od ovih tijela imaju identičnu važnost i predstavljaju dogovorenu politiku zemalja članica, a ovim tijelima potčinjeni su specijalizovani odbori koji se također sastoje od službenih predstavnika zemalja članica, pri čemu ovako ustrojen sistem osigurava mehanizam koji Savezu daje mogućnost konzultiranja i donošenja odluka, osiguravajući da svaka zemlja članica bude zastupljena na svakoj razini i u svim područjima aktivnosti NATO-a.

Da li vam je pozNATO?

Fleksibilnost NATO-a očituje se na različite načine. Tako Island, koji ne raspolaže vojnim snagama, predstavljaju u forumima NATO-a civilne osobe, dok, primjera radi, sudjelovanje Norveške i Danske u vojnom razmještanju NATO-a mora biti usklađeno s nacionalnim zakonodavstvom koje ne dopušta nuklearno naoružanje ili stacioniranje stranih vojnih sila na državnom teritoriju u mirnodopskim uslovima.

SJEVERNOATLANTSKO VIJEĆE

Sjevernoatlantsko vijeće (NAC), kao jedino tijelo unutar NATO-a čije ovlasti potiču izravno iz Sjevernoatlantskog sporazuma, ima političke ovlasti i prava donošenja odluka. Njegov sastav čine stalni predstavnici svih zemalja članica, a sastaju se najmanje jednom sedmično. Pored toga, Vijeće se sastaje i na višim nivoima koji obuhvataju ministre vanjskih poslova, ministre obrane ili čelnike država i vlada.

Kada je u pitanju javnost, bitnost Vijeća u tom smislu je velika, te ono najčešće objavljuje deklaracije i službene izjave, obrazlažući politiku i odluke NATO-a javnosti i vladama zemalja koje nisu članice Saveza. Unutar Vijeća, kao najvažnijeg tijela za donošenje odluka u NATO-u, svaka zemlja članica ima jednako pravo izraziti svoje mišljenje, te su odluke izraz kolektivne volje vlada članica i donesene su zajedničkim pristankom, odnosno konsenzusom.

Sjednice vodi Glavni tajnik NATO-a ili, ako je on odsutan, njegov zamjenik.

Potčinjeni odbori odgovorni za pojedina područja aktivnosti NATO-a pripremaju Vijeće za rad, te većinu tog posla obavlja Viši politički odbor (Deputy Permanent Representative Committee, DPRC), koji čine zamjenici stalnih predstavnika kojima se, prema potrebi, pridružuju i odgovarajući stručnjaci iz njihovih država, s obzirom na područje djelovanja.

Kampanja: Da li vam je pozNATO?

Kako NATO funkcioniše?

Kako se donose odluke u NATO-u?

Podršku Vijeću daju i pripadajući odjeli i uredi međunarodnog osoblja, pri čemu je ključno tijelo u tom smislu Tajništvo Vijeća (Council Secretariat) čiji je zadatak da usklađuje aktivnosti Vijeća, brine se o izvršavanju njegovog mandata Vijeća, te, na kraju, i prosljeđivanju odluka koje Vijeće donosi.

ODBOR ZA ODBRAMBENO PLANIRANJE (DPC)

Ovo tijelo, (Defence Planning Committee) koje se također sastoji se od stalnih predstavnika zemalja članica, sastaje se i na nivou ministara obrane i to najmanje dva puta tokom godine, baveći se uglavnom pitanjima vezanih za obranu i/ili planiranje zajedničke obrane.

Sve zemlje članice imaju svoje predstavnike u ovom odboru. Dok osigurava osnovne pravce djelovanja vojnim vlastima NATO-a, DPC unutar područja svojih aktivnosti ima iste funkcije i ovlasti kao i Vijeće NATO-a o pitanjima unutar svog područja. Rad ovog Odbora, slično opet kao i Vijeća, pripremaju niži odbori, među kojima se po bitnosti ističe Odbor za obrambenu reviziju čiji je zadatak da nadzire postupak organizacije snaga unutar NATO-a i proučava druga pitanja vezana uz združenu vojnu strukturu.

SKUPINA ZA NUKLEARNO PLANIRANJE

Ministri obrane država članica sudjeluju u radu još jednog, veoma bitnog tijela Alijanse, a to je Skupina za nuklearno planiranje (Nuclear Planning Group) unutar koje se vode rasprave o posebnim političkim pitanjima usko vezanim za nuklearno naoružanje. Nuklearna politika obuhvata pitanja o sigurnosti i zaštiti nuklearnog oružja, komunikacijsko-informacijskim sustavima, raspoređivanju snaga, ali, pored ostalog, i nadzora i širenja nuklearnog naoružanja.

Budući jedan od najosjetljivijih izazova, nuklearna politika NATO Saveza stalno je pod lupom, te se kao takva konstantno preispituje, a sve odluke o promjenama ili prilagođavanju eventualnim novonastalim situacijama donose se zajednički. Rad Skupine za nuklearno planiranje priprema Skupina osoblja NPG-a (NPG Staff Group), koja je sastavljena od članova nacionalnih izaslanstava zemalja koje sudjeluju u NPG-u, članova Međunarodnog vojnog osoblja (International Military Staff) i predstavnika Strateških zapovjednika (Strategic Commanders).

Pored nje, postoji i Skupina na visokoj razini (High Level Group, HLG) koja predstavlja visoko savjetodavno tijelo NPG-a na području nuklearne politike i planiranja, baveći se pitanjima nadziranja sigurnosti i zaštite nuklearnog oružja. Ovom skupinom predsjedaju Sjedinjene Američke Države, a sastavljena je od nacionalnih stručnjaka i odgovornih na tom području iz zemalja članica, kao i od članova Međunarodnog osoblja NATO-a, te predstavnika Strateških zapovjednika.

VOJNI ODBOR

Vojni odbor (Military Committee) je, u stvari, vojna vlast unutar NATO-a, a nalazi se pod sveukupnom političkom vlašću Vijeća, Odbora za obrambeno planiranje ili Skupine za nuklearno planiranje. Kao takav, ovaj organ je sastavni dio aparata za razvoj politike i donošenje odluka Saveza i osigurava neophodnu vezu između političkog postupka donošenja odluka unutar Sjevernoatlantskog vijeća, Odbora za planiranje i Skupine za nuklearno planiranje, te integriranih zapovjednih struktura NATO-a kojima je zadatak vođenje vojnih operacija ili daljnji vojni preustroj Saveza. Vojni odbor nadgleda razvoj vojne politike i doktrine NATO-a i daje smjernice Strateškim zapovjednicima NATO-a.

Linkovi korišteni u kreiranju teksta:

https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49178.htm

<https://www.nato.int/cps/en/natohq/structure.htm>

https://www.nato.int/nato-welcome/index_hr.html

<https://www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-en-2006.pdf>

[file:///C:/Users/Denis%20A0%C4%8Carkad%C5%BEi%C4%87/Downloads/565028.nato_KB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Denis%20A0%C4%8Carkad%C5%BEi%C4%87/Downloads/565028.nato_KB%20(1).pdf)

<https://www.dw.com/hr/stvar-je-u-ponosu-za-C5%A1to-je-francuska-istupila-iz-zapovjednih-struktura-nato-a/a-4142942>

<https://www.dw.com/hr/kako-iza-C4%87i-iz-nato-a/a-44663203>

Da li vam je pozNATO?

Nakon što je postala nuklearna sila, Francuska se 1966. odlučila povući iz zapovjednih struktura NATO-a, ali je ostala punopravna članica u političkim strukturama. Tadašnji predsjednik Francuske Charles de Gaulle obrazložio je tu odluku „kao nuždu kojom štiti neovisnost zemlje od SAD-a“. Glavni štab NATO-a morao se preseliti iz Pariza u Bruxelles, a nekadašnji državni tajnik u njemačkom Ministarstvu obrane, Lothar Rühl, tim povodom svoje-vremeno je izjavio da se radilo o ideološkoj odluci generala de Gaullea, koja ni u kom slučaju nije bila pragmatična:

„On je tada bio protiv NATO-a, jer je NATO vidio kao američki instrument.“

Nakon okončanja Hladnog rata, te nestankom svih „prednosti“ ove simbolične francuske neovisnosti, pod predsjednikom Nicolasom Sarkozyjem, Francuska se 2009. godine ponovo vratila u vojne strukture Alijanse.

Objavlivanje ovog teksta omogućeno je podrškom Ministarstva vanjskih poslova Republike Češke.
Tekst odražava stav njegovog autora, a ne nužno i stav Republike Češke.